
SAĞLIK ÇALIŞANLARI SEMPOZYUMU KONUŞMASI(*)

Sayın Başkan,
Sempozyumun Değerli Konukları,
Ve Saygıdeğer Basın Mensupları;

Kamu kesiminin değişik işkollarında bulunan “devlet memuru” statüsündeki sendikasız emekçilerin sendikal hakları yolundaki savaşımın önümüzde duran sorunlarına ışık tutacağına inandığım bu sempozyumu düzenleyen İstanbul Tabip Odası, Dış Hekimleri, Eczacılar ve Veteriner Odaları yönetimlerini kutluyor; burada EĞİT-DER'e de yer verdikleri için Yönetim Kurulumuz adına kendilerine teşekkür ediyorum.

Değerli Arkadaşlarım,

Bir toplum, kendi devinim (hareket) ve gelişme yasaları doğrultusundaki evrimi sonucunda kendi yasalarını yaratır. Başka bir anlatımla yasalar, maddi yaşamın gereksinimlerinden doğar; onun ürünüdür ve onun gerisinden gelir.

Fakat bugün Türkiye'de sendikasız kamu çalışanlarının sendikal hakları için yürütülen savaşım esas olarak; tam tersine, var olan yasaların, yani hukuksal gerçekliğin, toplumsal gerçekliğe dönüştürülmesi savaşımıdır. Şöyle ki;

Ülkemizde devlet memurlarının toplusözleşme hakkı 1951, sendika hakkı ise 1953 yılından bu yana, yasal bir gerçeklik anlamında hukuksal bir

---

* Bu sempozyum 31 Mart 1990 günü İstanbul'da yapılmıştır.

gerçeklik olarak vardır. Çünkü Türkiye bu yıllarda ILO'nun "toplusözleşme hakkı"nı içeren 98 Sayılı Sözleşmesi'ni (1951) ve Avrupa Konseyi'nin "herkese sendika hakkı" içeren İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi (İHAS)'ni onaylamış (1953) ve böylece, kendisini bu iki uluslararası sözleşmeyle bağlamıştır.

Bu sonucun alınmasında, tek parti yönetimine karşı 1946 yılında su yüzüne çıkan ve siyasal düzlemde Demokrat Parti tarafından simgelenen siyasal ve toplumsal savaşımaların rol oynadığı düşünülebilir. Nitekim devlet memurlarına sendika ve toplusözleşme hakkı tanıyan söz konusu bu iki uluslararası sözleşme, Demokrat Parti'nin iktidara ve parlamento çoğunluğuna sahip bulunduğu yıllarda yasalaştırılmıştır. Fakat 1961 Anayasası'na değin, ulusal hukukumuzun bu iki uluslararası sözleşmeye uydurulması çabasında bulunulmamıştır. 1961 Anayasası ile de, devlet memurlarına sadece "sendika hakkı"nı kullanma olanağı verilmiş, var olan ve ILO 98'den doğan "toplusözleşme hakkı"nın da kullanımını sağlamak üzere ulusal yasaların yeniden düzenlenmesi yoluna gidilmemiştir. Dahası, 12 Mart "balyoz harekâtı" ile 1961 Anayasası'ndan memurların "sendika hakkı" da çıkarılıp atılmıştır. Böylelikle, devlet memurlarımızın 1961 Anayasası ile kullanım olanağı buldukları "sendika hakkı" da tıpkı "toplusözleşme hakkı" gibi yeniden, kâğıt üzerinde (İHAS ve İLO 98) bir hak düzeyine indirgenmiştir. 12 Eylül baskı rejiminin Anayasası olan ve halen yürürlükte bulunan 1982 Anayasası'na ise, 1971 değişikliğinde 1961 Anayasası'na eklenen "memurlar sendikalara üye olamazlar" (md 119) şeklindeki "ibare"nin konulması atlanmıştır. Bu bir unutkanlık sonucu mudur, yoksa Avrupa Konseyi'nin Türkiye'yi bağlayan ve devlet memurları dahil "herkese sendika hakkı" içeren Sözleşmesi'nin yeniden ve açıktan ihlaline olanak bulunmadığının bir göstergesi midir?... İncelenmeye değer.

Fakat her ne sebeple olursa olsun, 1971 değişikliğinden sonraki 1961 Anayasası'ndan farklı olarak 1982 Anayasası, memurlara sendika yasağını içermeyen bir Anayasa'dır ve böyle bir yasak yasalarda da yoktur. Başka bir anlatımla, ulusal yasalarımızda devlet memurlarına sendika hakkını tanıyan bir düzenleme olmadığı gibi, yasaklayan bir düzenleme de yoktur. Onun içindir ki devlet memurlarımız ulusal yasalarımız açısından sendika kurup kurmamakta serbesttirler. Fakat onlar, onayladığımız için ülkemizi bağlayan ve Anayasa gereğince ulusal yasalarımızdan daha ağırlıklı bir konumda bulunan İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve 98 Sayılı ILO Sözleşmesi uyarınca 1950'li yıllardan bu yana yalnız "sendika hakkı"na değil, "toplusözleşme hakkı"na da sahiptirler.

O halde bugün ülkemizde "sendika" ve "toplusözleşme" hakları bakımından, bilim çevrelerince biri "serbestlik rejimi", öteki de "hak rejimi" olarak tanımlanan hukuksal bir gerçeklik vardır.

Devlet memurlarımızın 1950'li yıllardan 1990'lı yılların başlarına değin söz konusu iki uluslararası sözleşmeden kaynaklanan ve kendilerine ait olan "sendika" ve "toplusözleşme" haklarının farkına varamadıkları, o nedenledir ki bu hakların kullanımı için savaşımlarını güdüsünden yoksun buldukları belki söylenebilir. Ama bugün artık devlet memurlarımız, "sendika" ve "toplusözleşme" konularında var olan ve "serbestlik rejimi" ile "hak rejimi"ni içeren bir hukuksal gerçekliği yakalamışlardır.

Onların, bugün örneğin eğitim işkolunda, sağlık işkolunda, tarım, petrokimya ve madencilik işkollarında yürüttükleri sendikal haklar savaşımı, esas olarak bu hukuksal gerçekliği toplumsal gerçekliğe dönüştürme savaşımıdır. Başka bir deyişle ilk kez onlar, Türkiye'yi hanidir bağlayan uluslararası sözleşmelerden ikisinin kâğıttan hayata geçirilmesinin savaşımını veriyorlar. Ülkemizi yönetenleri ve yönetmeye aday olanları içtenliğe çağırıyorlar ve diyorlar ki;

“Ya yeni bir yasa ile İnsan Hakları Sözleşmesi’ni ve 98 Sayılı ILO Sözleşmesi’ni kapsayan yasaları iptal ediniz ya da bu iki uluslararası sözleşmenin gerektirdiği yasal düzenlemelere, -grev hakkını da ekleyerek-gidiniz. Dahası, üretimin kas ve beyin gücü gerektirmeyen becerilere dayandığı çağımızda bile ülkemizi işçi-memur ayrımı yapıyor olmaktan kurtarınız.

Fakat öyle görünüyor ki onlar (kamu emekçileri), daha siz o düzenlemelere gitmeye kalmadan bir hukuksal gerçekliği toplumsal gerçekliğe dönüştürmek üzere kendi işkollarında toplu sözleşme içeren sendika girişimlerinde bulunacaklardır. Ve böylelikle, ülkemizi “uluslararası sözleşmeleri jest olsun diye onaylayan bir ülke” görünümünden kurtarmanın da hukuksal savaşımını somut olarak başlatacaklardır. Bu savaşımın başarısı, ülkemizin bir demokrasi ayıbından, bir insan hakkı ihlalden kurtuluşu demek olacaktır.

Bugüne değin verdiğiniz desteği onların bu yoldaki savaşımının önümüzdeki yükseliş evresinde de sürdürmenizin özel bir anlamı ve-değeri olacaktır. Çünkü içtenliğinizi kanıtlayanın yolu asıl bu daha zorlu süreçten geçmektedir.”

Değerli Arkadaşlarım;

12 Eylül'den bu yana, ILO Genel Direktörü temsilcisinin deyimiyle işçi sendikalarına “hukuksal bir deli gömleği” giydirilen ve işadamlarının bile söylemekten kendilerini alamadıkları gibi daha bir “ucuz emek cenneti” yapılan Türkiye'de ağır yaşam koşulları devlet memurlarımızı da kasıp kavurmaktadır.

Onların grevli, toplu sözleşmeli sendika hakkı savaşımını salt, böylesine vahşi bir sömürünün sonuçlarına yönelik bir savaşımın aracını elde etme savaşımıdır. Ya da sendikal haklar savaşımıyla yapılan, sendika

---

girişimiyle yapılacak olan, sömürüyü ortadan kaldırmanın değil, sınırlandırmanın olanağına sahip olma savaşımıdır.

İşte bu bilinç ile, kamu kesiminin sendikasız emekçileri, korku ve yılgınlık yaratmaya yönelik olası girişimlere aldırış etmeksizin hukuksal savaşım bayrağını açacaklar, toplu sözleşme hakkını içeren, giderek grev hakkını da kapsayacak olan sendika hedefine mutlaka ulaşacaklardır.

abece, Mayıs 1990.